

Hettie Pott-Buter/Joop Odink*

Het eigen arbeidsinkomen van gehuwde vrouwen

1 Inleiding

Wie de huidige economische problemen met succes wil aanpakken kan niet om problemen van inkomensherverdeling heen. Voorstellen met betrekking tot ombuigingen in de kollektieve sektor, herverdeling van arbeid, matiging van inkomen, belastingdrukveranderingen enzovoort houden onvermijdelijk herverdeling van inkomen in. Herverdeling levert aanzienlijk minder moeilijkheden op bij een toename van het reële nationale inkomen dan bij nulgroei of bij achteruitgang ervan, omdat in het laatste geval inkomensname van de één, inkomensverlies van een ander inhoudt.

In de jaren zestig en zeventig heeft de discussie over herverdeling voornamelijk betrekking op *individuele* inkomens, zoals uitspraken over de toelaatbaar geachte maximale verhouding tussen de hoogste en laagste bruto en netto lonen, over extra beloning voor vuil, zwaar en inspannend werk enzovoort illustreren. De discussie in de jaren tachtig lijkt zich toe te gaan spitsen op de inkomensverdeling van *leefeenheden of huishoudens*. Vooral twee of meer inkomens per gezin trekken de aandacht. Veel recente voorstellen die herverdeling van inkomens betreffen impliceren het bezuinigen op uitkeringen aan huishoudens waar meer dan één inkomen of uitkering binnenkomt, of het opleggen van extra belastingen waarbij rekening wordt gehouden met de draagkracht van een huishouden waar meer dan één inkomen voorhanden is.¹ Op het eerste gezicht lijken al die voorstellen heel redelijk. Vrouw en kinderen hebben recht op een deel van het inkomen dat een gehuwde man verdient.

* De auteurs danken dhr. E. van Imhoff voor zijn technische assistentie en zijn commentaar op een eerdere versie van dit artikel.
1. Zie bijvoorbeeld de voorstellen van De Graaf, staatssecretaris van Sociale Zaken in het kabinet-Van Agt I, in: *Het Parool* van 17 en 19 maart 1981, en de adviesaanvraag aan de SER betreffende de integratie werkloosheidsuitkering in brief nr.

54193 van De Graaf d.d. 28 augustus 1980, en J. van der Doef in: *NRC-Handelsblad*, 17 februari 1981.

Bij het begrip 'echte minima' dat thans gebruikt wordt voor het verkrijgen van een éénmalige extra uitkering, wordt ook gekeken naar het inkomen van de partner en naar ander inkomen van de uitkeringsgerechtigde zelf.

Omgekeerd profiteren man en kinderen ook van het inkomen van de vrouw als zij betaalde arbeid verricht. Het gezin of de leefeenheid kan worden beschouwd als een gemeenschap waarbij men in onderlinge zorg en verbondenheid samenleeft. Vanuit het solidariteitsbeginsel is het logisch om het totale inkomen van een huishouden als één geheel te zien.

Bij nadere beschouwing ligt het echter niet zo eenvoudig. Vrij algemeen wordt, door zowel socialisten, liberalen als christendemokraten, geaccepteerd dat extra (arbeids)inspanning door middel van een inkomen beloofd mag worden.² Hoe groter de inspanning of hoe onaangener het werk, hoe hoger de beloning zou moeten zijn. De werkelijke beloningsverschillen in Nederland berusten echter voor het grootste deel niet op verschillen in inspanning of minder plezierige aspecten van het werk, maar op vraag- en aanbodverhoudingen. Voor vuil en zwaar werk is het arbeidsaanbod relatief groot en de beloning is daarom gemiddeld laag. Voor beroepen waarin veel vrouwen werkzaam zijn is het aanbod van arbeidskrachten ook groot ten opzichte van de vraag. De gemiddelde bruto beloning van vrouwen is daarom aanzienlijk lager dan de gemiddelde bruto beloning van mannen. Opgemerkt moet worden dat bij de beloning naar inspanning in het geheel niet in aanmerking wordt genomen dat gehuwde vrouwen vrijwel altijd verantwoordelijk zijn voor veruit het grootste deel van de verzorgende en huishoudelijke taken binnen het gezin. Voor deze extra inspanning ontvangt de werkende gehuwde vrouw geen geldelijke beloning.³ Daarbij komt dat werkende gehuwde vrouwen in ons belastingstelsel in het hoogste belastingtarief vallen. Een helemaal ondergeschikte positie neemt de werkende gehuwde vrouw in ons sociale zekerheidsstelsel in.⁴

Voor een goed oordeel over het effect van de bezuinigingsmaatregelen is het van belang te weten hoe het met de kumulatie

2. *Interimnota Inkomensbeleid* van het kabinet-Den Uyl, 's-Gravenhage, 1975, p. 7; Prof. Mr. B.M. Telders-stichting, *Een liberale visie op de verdeling van inkomens en vermogens*, 's-Gravenhage 1979, en P. Pappenheim, 'Rawl's weg tot Tinbergen', in: *Intermediair*, 15 augustus 1980, pp. 35-39.

3. Of de gehuwde vrouw voor deze taken een geldelijke beloning zou moeten hebben is een controverse zaak waar we hier niet op ingaan.

4. Zo komen gehuwde werkloze vrouwen, tenzij ze kostwinner zijn,

niet in aanmerking voor een WWV-uitkering en bedraagt de maximale uitkeringsduur bij werkloosheid voor haar zo slechts 6 maanden (krachtens WW). Een gehuwde vrouw ontvangt niet zelf een AOW-uitkering. Zelfs als zij ouder is dan 65 jaar en haar echtgenoot deze leeftijd nog niet heeft bereikt, wordt er geen uitkering toegekend. Bij de *Algemene Kinderbijslagwet* gaat het recht van de echtgenoot nu nog voor. Per 1 januari 1982 wordt het recht op kinderbijslag bij de verzorgende ouder gelegd.

van uitkeringen en inkomens per huishouden gesteld is. In dit artikel zal eerst worden ingegaan op de verdeling van inkomens over huishoudens of leefeenheden in Nederland. Van de meerpersoonshuishoudens bestaat het overgrote deel uit echtparen. Kumulatie van inkomens bij echtparen kan optreden door verdienende thuiswonende kinderen, andere inwonenden of door werkende gehuwde vrouwen. Een analyse over de inkomens van verdienende thuiswonende kinderen of niet-gezinsleden is op grond van de ter beschikking staande gegevens nog niet mogelijk. Wel zijn gegevens over het inkomen van werkende gehuwde vrouwen, van werkende gehuwde mannen en van echtparen waarvan man en vrouw beide werken beschikbaar. Deze inkomensverdelingen worden in dit artikel geanalyseerd.

tabel 1

Verdeling van inkomens over huishoudens in 1977

	aantal huishoudens (x 1000)	aantal personen per huis- houden	aantal inkomens per huis- houden	gemiddeld bested- baar inkomen in gld.
alleenstaanden	1064,1	1	1	17.017
<i>mannen</i>	350,2	1	1	17.934
<i>vrouwen</i>	713,9	1	1	16.567
echtparen	3296,3	3,5	1,7	34.114
niet gezins- huishoudens	186,0	2,3	2,1	33.796
<i>w.v. tweepers.</i>	144,1	2	1,9	31.237
onvoll. gezinnen	201,6	2,8	2,0	29.768
<i>man met kinderen</i>	30,7	2,7	2,0	36.608
<i>vr. met kinderen</i>	170,8	2,8	2,1	28.538
onvoll. gezinnen (met kinderen en anderen)	43,7	4,1	2,8	41.123
Totaal	4791,7	2,9	1,6	30.186

Bron:
Sociale Maandstatistiek, juli 1981, p. 34.

2 Verdeling van inkomens over huishoudens

Gegevens over de inkomensverdeling van *huishoudens* in Nederland komen slechts incidenteel ter beschikking. De laatste uitgebeide gegevens dateren van 1962, terwijl de eerste voorlopige gegevens over 1977 in 1981 gepubliceerd zijn.⁵ Uit deze voorlopige gegevens is tabel 1 samengesteld, waaruit een indruk kan worden verkregen hoe de verdeling van inkomens over de huishoudens in 1977 eruit ziet.

De tabel laat zien dat het overgrote deel van de Nederlandse bevolking tot een meerpersoonshuishouden behoort en dat van deze meerpersoonshuishoudens ruim 80% uit echtparen bestaat. Het aantal samenwonenden (twee mannen, twee vrouwen of man en vrouw) is in 1977 gering en maakt slechts 3,9% van alle meerpersoonshuishoudens uit; 90% van deze samenwonenden hebben beiden een inkomen. Van alle alleenstaanden is 67% een vrouw en 33% een man. Bij de onvolledige gezinnen met kinderen is er in 85% van de gevallen sprake van een vrouw met kinderen, in 15% van een man met kinderen. Het gemiddelde inkomen van de mannenhuishoudens ligt zowel bij de alleenstaanden als bij de onvolledige gezinnen hoger dan dat van de vrouwenhuishoudens. Helaas valt uit de gegevens niet op te maken hoeveel gezinnen met één inkomen moeten rondkomen. Dit kan wel voor de tweepersoonshuishoudens worden vastgesteld. Bij de ruim 1 miljoen echtparen zonder kinderen komt het merendeel (60%) van één inkomen rond. Het gaat hier om relatief veel gepensioneerden. Daarbij moet worden opgemerkt dat als zowel man als vrouw pensioengerechtigd zijn de pensioenen van deze twee personen toch als één inkomen in de statistiek wordt opgenomen. Zolang niet bekend is hoe de inkomens over de huishoudens verdeeld zijn, is voorzichtigheid bij de interpretatie geboden; een weduwe met een zoon die een krantenwijk heeft telt bijvoorbeeld als een huishouden met een dubbel inkomen. Wel kan op grond van de beschikbare gegevens opgemerkt worden dat bij de huishoudens in de groepen met de laagste besteedbare inkomens de alleenstaanden, de echtparen zonder kinderen en de onvolledige gezinnen relatief oververtegenwoordigd zijn.⁶

Een discussie over het effect van bezuinigingsmaatregelen bij kumulatie van inkomens is slechts zinvol, als men de samenstelling en de omvang van de inkomens in de verschillende huishoudens kent.

5. CBS, *Statistisch Bulletin*, 12 juni 1981 of CBS, *Sociale Maandstatistiek*, juli 1981, pp. 31-38.

6. Zie CBS, *Statistisch Bulletin*, 12 juni 1981, tabel 3.

De schaarse beschikbare gegevens over 1977 laten echter (nog) geen nadere analyse over samenstelling en hoogte van de gezinsinkomens toe. Uitgebreide gegevens over personele inkomensverdelingen komen om de twee jaar beschikbaar. De recentste statistiek van de personele inkomensverdeling is die over 1975.⁷ Deze statistieken worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek samengesteld aan de hand van door de belastingdienst verzamelde gegevens over belastingplichtigen. Op grond van deze gegevens is een analyse van dubbele inkomens bij echtparen mogelijk.⁸ De inkomens van kinderen of anderen die tot het gezinshuishouden behoren blijven daarbij buiten beschouwing. Bij voorstellen die extra belasting of bezuiniging op uitkeringen bij kumulatie van inkomens betreffen wordt in eerste instantie ook niet aan de inkomens van deze kinderen gedacht, maar aan die van de werkende gehuwde vrouw en samenwonenden. De gedachten-gang die hieraan ten grondslag ligt is ook terug te vinden in ons huidige belastingsysteem. De inkomsten van kinderen worden bijvoorbeeld minder zwaar belast dan de inkomsten van de werkende gehuwde vrouw, omdat de inkomsten van kinderen niet geacht worden de draagkracht van het gezin te verhogen en de inkomsten van de gehuwde vrouw wel. "Hetgeen door het kind met arbeid wordt verdiend is meer bepalend voor de plaats die het kind in de samenleving inneemt, dan dat het de draagkracht van de ouder verhoogt. In toenemende mate komt het voor dat een kind, zodra het gaat verdienen, een zekere beschikkingsmacht over zijn verdiensten krijgt".⁹ In het licht van deze visie zullen positieve effecten van antikumulatiemaatregelen dus vooral van de *werkende gehuwde vrouw* moeten komen, gezien de relatief geringe omvang van de groep samenwonenden. De aandacht in de volgende paragraaf richt zich dan ook op de inkomsten van de werkende gehuwde vrouw.

3 Het eigen arbeidsinkomen van de gehuwde vrouw

De analyse in dit artikel blijft beperkt tot het eigen arbeidsinkomen van de vrouw, dat zijn de inkomsten die de vrouw verdient als werkneemster, directeur of zelfstandige (winst uit door de vrouw zelf gedreven onderneming of vrij beroep) dan wel inkomsten die door de fiskus aan de echtgenote worden toegerekend uit de

7. CBS, *De personele inkomensverdeling 1975*, deel 1, 's-Gravenhage 1980; deel 2, 's-Gravenhage 1981.

8. Odink J.G. en H.A. Pott-Buter, 'Echtparen met dubbele inkomens', in: *Economisch-Statistische*

Berichten, 1981, pp. 774-777.

9. Kamerstukken 5380, no. 19, p. 21 l.k. Zie: Emancipatiekommissie, *Advies Belastingen*, Rijswijk 1981, p. 14.

Totaalinkomens van echtparen in 1975^a

tabel 2

	aantal	gemiddeld in guldens	totaal in ^b miljoen gulden
gehuwde man met werkende vrouw	997.367	27.532	27.302
gehuwde man zonder werkende vrouw	2314.762	27.972	64.748
gehuwde vrouwen	997.367	8.120	8.100
			100.150

a) Het totaalinkomen omvat het belastbaar inkomen plus kinderbijslag, giften, buitengewone lasten, zelfstandigenaftrek, onverrekenbare verliezen en oudedagsreserve minus eenmalig inkomen.

b) Exklusief inkomen werkende gehuwde vrouw.

Bron:

CBS, *De personele inkomensverdeling 1975*.

onderneming van haar echtgenoot. Pensioenuitkeringen met inbegrip van de uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid worden in 1975 tot het inkomen van de echtgenoot gerekend. Deze inkomens vallen dan dus niet onder de dubbele inkomens. De uitkeringen krachtens de Ziektewet en de Werkloosheidswet vallen wél onder het eigen arbeidsinkomen van de gehuwde vrouw. Met betrekking tot arbeidsongeschiktheidsuitkeringen komen Nieuwenburg en Siegers tot de konklusie dat een samenloop van dergelijke uitkeringen vooral lijkt voor te komen in gezinnen die niet worden gekenmerkt door een grote mate van sociale en economische weerbaarheid.¹⁰

Bij de analyse van het eigen arbeidsinkomen van gehuwde vrouwen komen de volgende punten aan de orde: de aantallen werkende gehuwde vrouwen, de hoogte van haar inkomen ten opzichte van haar echtgenoot en het inkomen van de gehuwde man in relatie tot het inkomen van de vrouw.

3.1. Aantallen werkende gehuwde vrouwen

Het totaal aantal werkende gehuwde vrouwen in 1975 bedraagt 997.367, wat, bij een totaal van ruim 3,3 miljoen echtparen, inhoudt dat 30,1% van alle gehuwde vrouwen een eigen arbeidsinkomen heeft

127

(zie tabel 2). Het totaalinkomen van alle echtparen is in dat jaar f 100,2 mrd; door de werkende gehuwde vrouwen wordt hieraan f 8,1 mrd bijgedragen, dus slechts 8,1%. Het aandeel van de gehuwde vrouw in het totaalinkomen van de echtparen met dubbele inkomens bedraagt 22,8%.

Het is van groot belang te weten of het vooral de vrouwen van mannen met een hoog inkomen zijn die een eigen arbeidsinkomen hebben of dat juist bij de gehuwde mannen met een laag inkomen relatief meer werkende vrouwen worden aangetroffen. Elders^{10a} hebben wij laten zien dat de arbeidsparticipatie van de gehuwde vrouw *hoog* is bij echtparen waarvan de man een heel laag inkomen heeft, *laag* bij de gehuwde mannen in de klasse van f 12.000,- - f 16.000,- (waarin relatief veel echtparen voorkomen waarvan de man ouder dan 65 jaar is) en nagenoeg gelijk aan het gemiddelde voor alle gehuwde mannen in andere inkomensklassen. Grafisch is dit weergegeven in figuur 1.

De hoge deelnamepercentages in de zeer lage inkomensklassen kunnen wellicht voor een deel verklaard worden door het grote aantal zelfstandigen dat zich in deze klassen bevindt.¹¹ Van de gehuwde zelfstandigen heeft bijna 70% een meewerkende echtgenote en ongeveer 8% een echtgenote met inkomsten uit arbeid. Van de gehuwde directeuren en werknemers heeft ongeveer 30% een echtgenote met inkomsten uit arbeid en van de gepensioneerden ongeveer 8%. Een andere verklaring is dat bij een zo laag inkomen van de man het haast vanzelfsprekend is dat de vrouw betaalde arbeid verricht.

In figuur 1 is de participatiegraad ook voor buitenshuis werkende en meewerkende echtgenotes afzonderlijk getekend. Daaruit blijkt dat voor beide sociale groepen de participatiegraad het hoogste is voor de laagste inkomensklassen en dat dit in het bijzonder geldt voor de meewerkende echtgenote.

3.2. Het eigen arbeidsinkomen van de gehuwde vrouw in relatie tot het inkomen van haar echtgenoot

Elders¹² hebben wij ook aangetoond dat het inkomen van de gehuwde vrouw als percentage van het inkomen van haar man monotoon daalt bij toename van het inkomen van de man. In figuur 2 (lijn A) is dit weergegeven. Naarmate de man dus een hoger inkomen heeft wordt de relatieve betekenis van het inkomen van de vrouw geringer. Als gevolg hiervan heeft het

10a. Odink en Pott-Buter, *op. cit.*

11. In de inkomensklassen tot f 8.000 per jaar behoort 22,4% tot de groep zelfstandigen, terwijl slechts 8% van alle inkomensstrekkers

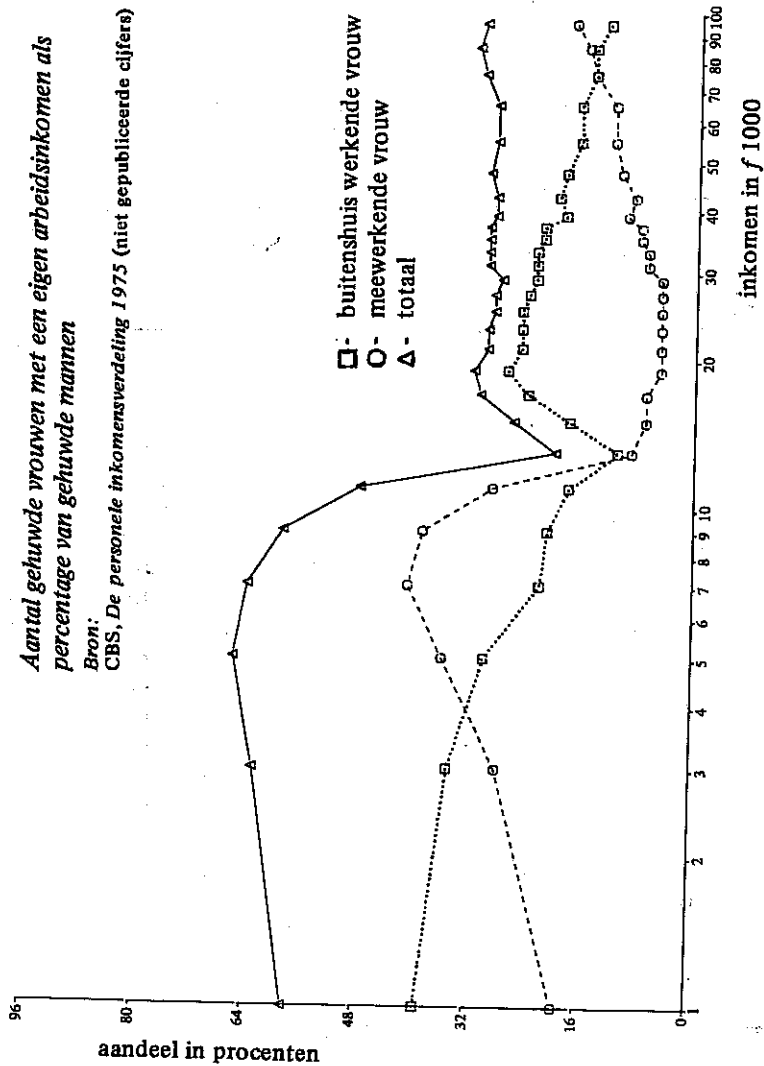
zelfstandig is. Deze percentages gelden voor alle inkomensstrekkers gezamenlijk.

12. Odink en Pott-Buter, *op. cit.*

*Aantal gehuwde vrouwen met een eigen arbeidsinkomen als
percentage van gehuwde mannen*

Bron:

CBS, De personele inkomensverdeling 1975 (niet gepubliceerde cijfers)

figuur 1

inkomen van de werkende gehuwde vrouw een nivellerend effect op de verdeling van de inkomens van echtparen. Deze nivellering geldt zowel voor echtparen met dubbele inkomens als voor alle echtparen gezamenlijk, zoals aan de hand van de Theilkoëfficiënt door ons is vastgesteld.¹³ Het zo dikwijls genoemde voorbeeld van de hoogleraar met een vrouw die ook een hoog inkomen heeft is wel suggestief maar komt niet veel voor.

3.3. Het inkomen van de gehuwde man met een werkende vrouw

Het inkomen van de werkende gehuwde vrouw is bij mannen in de hoogste inkomensklassen relatief van geringe betekenis, zoals blijkt uit figuur 2 (lijn A). Omgekeerd zou het effect echter wel eens anders kunnen zijn, namelijk dat de gehuwde vrouw met een hoog arbeidsinkomen is getrouwd met een man die ook relatief een hoog inkomen heeft. Het inkomen van de gehuwde man in procenten van dat van zijn werkende echtgenote is ook weergegeven in figuur 2 (lijn B). Uit deze figuur blijkt dat als een vrouw een laag inkomen heeft, haar man gemiddeld een aanzienlijk hoger inkomen verdient. Als de vrouw meer dan f 20.000 verdient hebben man en vrouw gemiddeld ongeveer hetzelfde inkomen. Heeft de vrouw een inkomen hoger dan f 60.000 dan verdient zij gemiddeld meer dan haar man. Over het geheel genomen blijkt dat het inkomen van de man als fractie van dat van zijn echtgenote afneemt als het inkomen van de vrouw toeneemt. Het verloop van de kurve van het inkomen van de gehuwde mannen met een werkende echtgenote (lijn B) is een stuk grilliger. Dit kan wellicht veroorzaakt worden door het geringe aantal vrouwen in de hogere inkomensklassen (zie ook tabel 3), waardoor uitschieters het beeld sterk kunnen beïnvloeden. Ook moet bedacht worden dat het inkomen van de gehuwde mannen uit vele bestanddelen bestaat, waaronder aftrekposten als renten. Deze aftrekposten kunnen niet van het inkomen van de werkende vrouw worden afgetrokken, ook niet wanneer het inkomen van de vrouw hoger dan dat van

13. De Theilkoëfficiënt is gelijk aan:

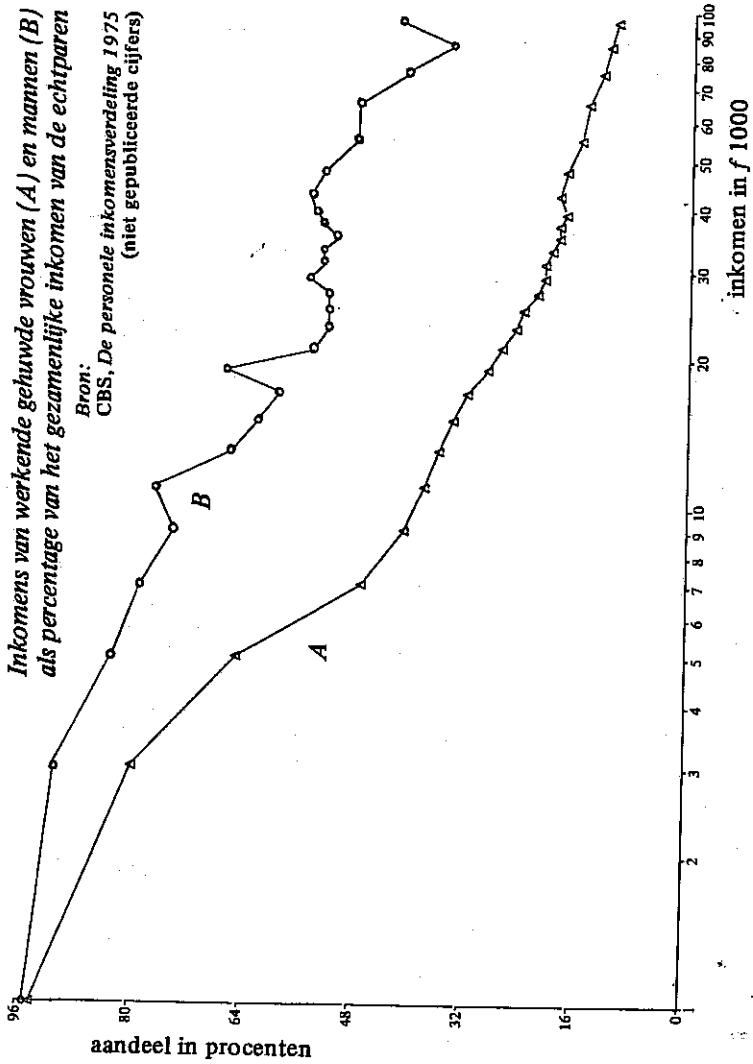
$$\sum_{i=1}^k \frac{Y_i}{Y} \ln \frac{Y_i}{Y N_i}$$

waarin Y_i en N_i het inkomen, respektievelijk het aantal inkomens in de i -de klasse voorstellen. Y en N

zijn gelijk aan $\sum_{i=1}^k Y_i$, respektievelijk $\sum_{i=1}^k N_i$; k = aantal inkomensklassen.

Zie H. Theil, *Economics and Information Theory*, Ch. 4, Amsterdam 1967.

Voor de groep echtparen met dubbele inkomens blijkt deze koëfficiënt als gevolg van het inkomen van de vrouw te dalen van 0.191 tot 0.154. Voor de totale groep gehuwden daalt de Theilkoëfficiënt van 0.174 (exklusief het inkomen van de vrouw) tot 0.169 (inklusief het inkomen van de vrouw).

figuur 2

tabel 3

Inkomensverdeling van werkende gehuwde vrouwen

Inkomensklasse (in f 1000)	aantal	%	inkomen arbeid vrouw (in f 1000)	%
<i>Meewerkende echtgenote</i>				
0 - 4	133.721	13,4	323.314	4,0
4 - 8	47.502	4,8	282.945	3,5
8 - 12	43.891	4,4	453.203	5,6
12 - 16	13.205	1,3	183.364	2,3
16 - 20	19.052	1,9	354.643	4,4
Totaal	257.565	25,8	1.596.012	19,7
<i>Buitenshuis werkende echtgenote</i>				
neg of 0	19.144	1,9	- 7.867	- 0,1
0 - 4	240.677	24,1	431.116	5,3
4 - 8	156.042	15,6	922.660	11,4
8 - 12	112.148	11,2	1.102.488	13,6
12 - 16	86.320	8,7	1.204.309	14,9
16 - 20	59.982	6,0	1.067.742	13,2
20 - 24	34.929	3,5	759.967	9,4
24 - 28	14.038	1,4	359.477	4,4
28 - 32	6.635	0,7	198.106	2,4
32 - 38	5.294	0,5	180.537	2,2
38 - 60	3.188	0,3	147.445	1,8
60-100	1.021	0,1	76.004	0,9
100 +	385	0,0	53.542	0,7
Totaal	739.802	74,2	6.498.023	80,3

Bron:

CBS, *De personele inkomensverdeling 1975*

de man is en er rolwisseling wordt aangevraagd.

3.4. De inkomensverdeling van werkende gehuwde vrouwen

De werkende gehuwde vrouwen kunnen zoals wij gezien hebben onderverdeeld worden in meewerkende echtgenotes en buitenshuiswerkende echtgenotes. Een frekwentieverdeling voor de inkomens van beide groepen is in tabel 3 weergegeven.

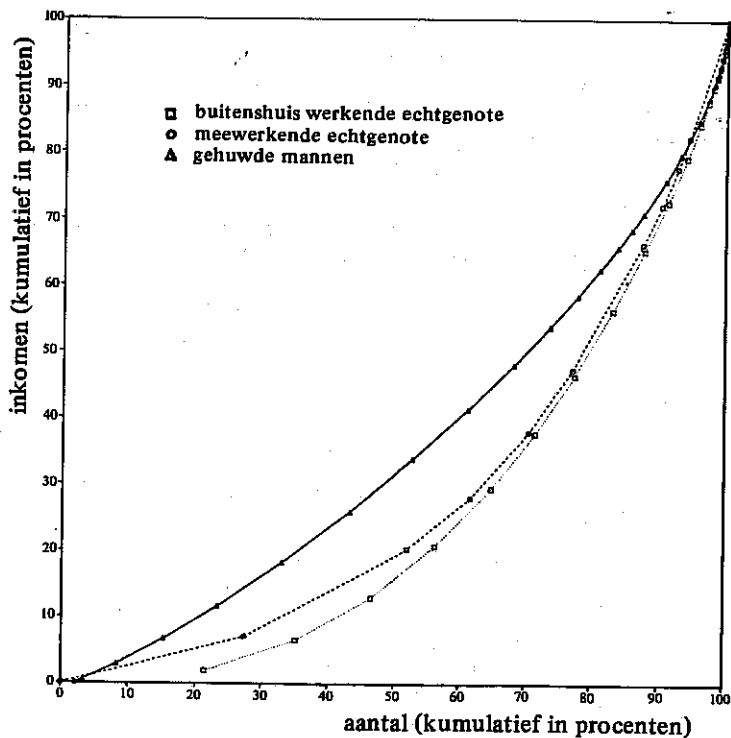
Uit de tabel blijkt dat de meewerkende echtgenotes niet meer dan f 20.000 per jaar verdienen. Deze grens wordt bepaald door de wijze waarop de fiskus het inkomen van zelfstandigen aan man en vrouw afzonderlijk toerekent. Het aantal vrouwen dat meer dan

*Lorenzkurven voor de inkomens van buitenshuis werkende
gehuwde vrouwen, van meewerkende echtgenotes en van
gehuwde mannen*

Bron:

CBS, *De personele inkomensverdeling 1975* (niet gepubliceerde cijfers)

figuur 3

f 24.000 bruto per jaar verdient maakt niet meer dan 3% van het totaal uit, terwijl 75% minder dan f 12.000 bruto per jaar verdient.

In figuur 3 zijn de lorenzkurven voor de inkomens van buitenshuis, werkende gehuwde vrouwen, van meewerkende echtgenotes en van gehuwde mannen getekend. Duidelijk is te zien dat de inkomens van de gehuwde vrouwen veel ongelijker verdeeld zijn dan die van gehuwde mannen. Ook uit de Theilkoëfficiënt blijkt dit:

	<u>Theilkoëfficiënt</u>
werkende gehuwde vrouwen	0,393
<i>waarvan buitenshuiswerkend</i>	0,403
<i>meewerkend</i>	0,300
gehuwde mannen	0,174

Zoals wij hieronder laten zien wordt dit veroorzaakt doordat gehuwde vrouwen in de statistiek op andere wijze verwerkt worden dan inkomenstrekkers. Werknemers en directeuren die minder verdienen dan het minimumloon zijn namelijk in de inkomensverdeling niet opgenomen. Voor werkende gehuwde vrouwen is deze procedure door het CBS niet toegepast.¹⁴ Als alle vrouwen met een inkomen beneden f 14.000¹⁵ per jaar weggelaten zouden worden is de ongelijkheid aanzienlijk geringer en zelfs veel lager dan die voor gehuwde mannen, zoals uit de Theilkoëfficiënt blijkt:

	<u>Theilkoëfficiënt</u>
werkende gehuwde vrouwen	0,061
<i>waarvan buitenshuiswerkend</i>	0,067
<i>meewerkend</i>	0,005

De buitenshuiswerkende vrouwen kunnen onderverdeeld worden in zelfstandigen, directeuren en werknemers (zie tabel 4). Zoals uit deze tabel blijkt is het gemiddelde inkomen van vrouwelijke directeuren aanzienlijk hoger dan dat van de andere sociale groepen, maar het aandeel van deze groep vrouwen in het gezamenlijke inkomen van het echtpaar is geringer dan dat van de andere buitenshuiswerkende vrouwen. Het betreft echter slechts een zeer kleine groep (0,5% van het totale aantal werkende gehuwde vrouwen).

4 Konklusies

Bij recente voorstellen tot bezuinigingen in de sfeer van de sociale verzekeringen wordt in de eerste plaats gekeken naar de vermindering van de rechten op uitkeringen bij huishoudens met meer dan één inkomen. Aangezien hierbij (nog) niet gedacht wordt aan verdienende kinderen gaat het dus om echtparen en samenwonenden met dubbele inkomens. Omdat samenwonenden slechts een klein deel (3,9%) van het totale aantal meerpersoons-

14. Deze inkomens vallen onder de zogenaamde overige inkomens die in aparte tabellen vermeld worden.

15. Het brutoloon in 1975 is, uit-

gaande van 7,5% vakantietoeslag, gelijk aan f 16.828,69. Dit brutoloon correspondeert in 1975 met een totaal-inkomen van f 14.133,-.

Totaal inkomen van de werkende gehuwde vrouw naar sociale groepen (1975)

tabel 4

sociale groepen	aantallen (1)	totaal-inkomen vrouw (2)	gemid- deld inkomen vrouw (3)	totaal- inkomen man + vrouw (4)	aandeel vrouw in pro- centen van (4) (5)
Direkteuren					
NV/BV	4.586	67.550	14.730	330.605	20
Werknemers	700.560	6.057.747	8.647	24.065.594	25
Zelfstandigen	34.656	372.725	10.755	1.422.848	26
Meewerkende echtgenote	257.565	1.602.141	6.220	9.583.100	16
Totaal	997.367	8.100.163	8.120	35.402.147	23

Bron:
CBS, De personele inkomensverdeling 1975

huishoudens uitmaken moeten de bezuinigingen vooral gevonden worden bij *echtparen* met dubbele inkomens. Bij gehuwde mannen met zeer lage inkomens vindt men veruit de hoogste deelnamepercentages van werkende gehuwde vrouwen (65%). Dit wordt mede veroorzaakt door het grote aantal zelfstandigen in deze inkomensklassen. Gemiddeld bedraagt de participatiegraad over alle inkomensklassen 30,1% en is deze vrij konstant, met als uitzondering dus de allerlaagste inkomensklassen en (zij het in mindere mate) de inkomensklassen waarin veel gepensioneerden vallen. Eerder hebben wij aangetoond dat naarmate de man meer verdient de relatieve betekenis van het inkomen van de vrouw geringer is. Het omgekeerde blijkt ook het geval te zijn. Vrouwen met hoge inkomens blijken zelfs gemiddeld meer dan hun man te verdienen. De meeste werkende gehuwde vrouwen verdienen echter weinig. Slechts een fractie (3%) verdiende in 1975 meer dan f 2.000 bruto per maand, terwijl de overgrote meerderheid beneden het minimumloon zat. Dit wordt uiteraard beïnvloed door het feit dat veel vrouwen een deeltijdbaan hebben. De inkomens van gehuwde vrouwen blijken daardoor zeer ongelijk te zijn, veel ongelijker dan die van hun echtgenoten. Worden echter de vrouwen die minder dan het minimumloon verdienen weggelaten, zoals bij de andere inkomensstrekkers door het CBS werd gedaan, dan is de verdeling veel gelijkmatiger.

Wanneer we bedenken dat het inkomen van de werkende gehuwde vrouw een nivellerende werking heeft op de inkomens van echtparen en dat het inkomen van deze vrouwen bovendien vrij laag is, dan is er naar onze mening geen reden om de werkende gehuwde vrouw relatief extra te laten bijdragen aan de bezuinigingen. Anderzijds wijzen wij er op dat gezien het geringe gemiddelde inkomen van deze vrouwen het totaal bedrag aan bezuinigingen niet hoog zal kunnen zijn. Bovendien zou de ondergeschikte positie die de werkende gehuwde vrouw in ons sociale zekerheids- en belastingstelsel inneemt nog meer worden versterkt, als zij voor de bezuinigingen moet opdraaien.